

הקדמת המחבר

ידועים דברי הרמב"ם באגרת השמוד שכתב וז"ל וממה שראוי שתדעו, שהאדם אין ראוי לו לדבר ולדרוש באזני העם עד שיחזור מה שרצונו לדבר פעם ושתים ושלוש וארבע, ומקור לדבריו עי' במכלתין דף לא: בתוד"ה קללות שבת"כ בשם מדרש תנחומא ילמדנו דאין אדם רשאי לקרות בתורה עד שיסדר ג' פעמים ועי' בשו"ע א"ח סי' קלט ס"א, ועי' מה שכתבנו שם על דברי התוס'. ועי' בערובין נד: כיצד סדר למשנה וכו' מכאן אר"א חייב אדם לשנות לתלמידו ד' פעמים ואולי מכאן מקורו דהר"מ דכתב וישנן אותה היטב, ואח"כ ידבר, וכן אמרו עליהם השלום בבראשית רבה, והביאו ראיה מלשון הכתוב (איוב כח, כז) "אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה", ואח"כ "ויאמר לאדם" (שם כח), זה נאמר על מה שצריך לדבר בפיו. ואולם מה שיחוק האדם בידו ויכתבהו על הספר, ראוי לו שיחזרהו אלק פעמים אילו יתכן זה, עכ"ד. (ועי' בהקדמות בני הגר"ח מבריסק לחידושי על הרמב"ם דלמרות שרבו מאד החידושים שאמר וחידש הגר"ח בכל מסכתות הש"ס, מ"מ לא הדפיס רק מעט דמעט מהם כיון שתדיר היה מוקדם במוחו שבעתיים והיה שוקד תמיד על כתביו לתקנם ולהגיהם לרקדם ולנפותם וניפה הכל במאה נפה, עד שהוציא מהם סולת נקיה וטהורה לפי דעתו הרחבה, עכ"ל. ונראה

דמקור הנהגת הגר"ח היא מדברי הרמב"ם הללו.)

ועיין במכלתין דף יח. דאר"א מ"ד מי ימלל גבורות ד' ישמיע כל תהלתו, למי נאה למלל גבורות ה', למי שיכול להשמייע כל תהלתו, ובפסקי התוס' שם אות לה אין נאה לדרוש ברכים אלא למי שיודע כל התורה, ועי' מש"כ שם בזה.

הנה בעוה"ר ידעתי גם ידעתי שלא הגעתי כלל למדרגה זו, הן מצד שהסר לי בדיעת התורה בעוה"ר והן שהחידושים לא מזוקקים שבעתיים כדבעי, והיה מן הראוי למנוע את פרסום הדברים. אבל מאידך עומדים לנגד עינינו דברי מרן בעל הפיץ חיים שמביא בנו בס' שיחות הפיץ חיים דאם כותבים חידושים צריכים להדפיסם, דאם לאו יש לחוש שיאבדו ח"ו, והוי ביטול תורה למפרע כל הזמן שכתבו את החידושים. וכן הגה"ק אדמו"ר ר' אליעזר צבי מקאמארנא זצוק"ל בהקדמה לאחד מספריו כותב דבאמת המשיכיל דקדושה יראה להדפיס ספריו בחייו, וגם ידוע מש"כ בשו"ת שב יעקב סי' מט, דבכתיבת חידו"ת מקיים מ"ע דושננתם לבניך אלו התלמידים, והביאו זקה"ק רע"א בהגהותיו לשו"ע א"ח סי' מז ובשו"ת קמא סי' כט. וידוע מש"כ כמה אחרונים דאם הביא רע"א

בהגותו איזה תשובה, מוכח דפסק הלכתא כוותיה. ובדומה לזה כתב הגאון בעל האגלי טל בהקדמתו לשו"ת אבני נזר דבכתיבת חידו"ת מקיים מ"ע דלימוד תורה לאחרים.

ואף שהחת"ס נעל הדלת בעדנו דבשו"ת או"ח סי' רח כתב וז"ל כל המחבר ספר ומתערב במחשבתו לגדל שמו, רבצה בו האלה האמורה במילי דאבות נגד שמו וכו' ולא תעשינה ידיו תושיה להוציא מחשבתו לפועל כי יבואו מבקרי מומין ויחפשו וימצאו, לבד שעובר איסור דאורייתא דדברים שבע"פ אי אתה רשאי לכותבם, ולא הותר אלא משום עת לעשות לה', ואם אינו עושה לשם ה' האיסור במקומו עומד. ולעומת זה היודע בעצמו שכל מוגמתו לשם השי"ת ורק מונע בר מפני חשש מבקרי מומין וכו' עברה הוא בידו, וכשם שיקבלו עונש על הדרישה כך יקבל עונש על הפרישה, עכ"ד. ולכאן לפי דבריו מי יערב לגשת אל הקדש לחבר חיבור, ועי' מה שהאריך בזה בהקדמת הספר מועדים וזמנים ח"א.

ולפענ"ד נראה דגם החת"ס מודה דאם כוונתו לשם ה' לשם מצות לימוד התורה ורוצה בעיקר לעשות לשמו ית', אפילו אם בעל כרחו מתערב במחשבתו גם איזה פניה שלא לשמה, כיון שעיקר כוונתו לשמה, אין בזה איסור. ויתר על כן נלע"ד דאם כשלא יעשה ספר יתבטל מלימודו, ועצם כתיבת הספר והפצתו ברבים מחייבו לשקוד על תלמודו ולדייק בו היטב, וכדכתב זקני החמדת שלמה בהקדמתו לאחד מספריו בשם אחד

מן הספרים עה"פ (תהלים א) "כי אם בתורת ה' חפצו, ובתורתו יהגה יומם ולילה". וז"פ, כי אם בתורת ה' חפצו, דאם לומד תורת ה', יש לו רק חפץ ללמוד. אבל כשכותב תורתו דחיינו חידושי תורה שחידש, זה גורם שיהגה ויעסוק בתורה יומם ולילה בלי הפסק. א"כ אדרבה כשלא יכתוב, יש בזה משום איסור ביטול תורה. ובמקום מעשה איסור, אין להסתכל על מחשבתו, דכל קללות חז"ל היינו רק במקום שעושה מעשה שאינו מחויב לעשות, ועושה רק לשם כבוד, אבל במקום שמחויב לעשות את אותו דבר, אין ע"ז קללה ח"ו. דכי מי שילמוד תורה או יניח תפלין ויהיה במחשבתו ג"כ איזה פניה, יפסיק משום כן ללמוד תורה או להניח תפלין ח"ו. הרי ודאי מחויב לקיים המצוה (וכידוע שאמר כן היטב לב בשם זקנו הישמה משה).

ובמילא אדם שכתובת הספר היא אצלו בגדר חיוב שעל ידו מוסיף בלימוד התורה אסור לו למנוע מכתיבת ספרו והדפסתו כשביל כוונת רעיונותיו דאינם נקיים ממחשבת שלא לשמה, דהרי יש לו חיוב להדפיסם דעי"ז מרבה בלימודו. ופשוט דדברי החת"ס מיירי רק במי שלומד ממילא כל הזמן ואין כתיבת ספריו מחייב אותו ללמוד עוד יותר, או אף מי שאינו לומד בקביעות אבל כתיבת ספריו לא תגרום לו להוסיף בלימודו. וזה גופא היה מעמיה דמרן החת"ס דכמעט לא הדפיס ספריו בחייו (רק איזה הגהות על חידושי הרמב"ן) דחשש ברוב ענותנותו דעדיין לא הגיע למדרגה שיוכל להדפיס ספריו, אבל ודאי לא היה אצלו חשש ביטול תורה

מחמת כן. אשר על כן בצירוף כל דברי האחרונים דלעיל דבלא"ה מחייבים לאדם להדפיס ספריו, נראה שיש לסמוך על סברא זו ולהדפיס ספרים גם מי שאינו בטוח בנפשו שכל כתיבת ספרו היא לה' לבדו.

ועוד נראה לי להוסיף בזה דמי שאינו מלמד תורה לרבים, מוטל עליו חיוב להדפיס תורה ברבים כדי לקיים המצוה דללמוד, כמ"ש לעיל בשם הקדמת האגלי מל. וה"נ אין לפוטרו ממצוה חיובית מחמת זכות מחשבתו. וכתב היעב"ץ בספרו מגדל עז במאמר עלית הכתיבה דף עב וז"ל: "אם כותב חידושי תורה ומוסר לרבים אין קץ לשכרו וצדקתו עומדת לעד ובודאי אין הרבצת תורה גדולה מזו, וזכות הרבים תלוי בו כי יעמיד תלמידים הרבה ישוטטו רבים ותרבה הדעת את הוי"ה וביחוד אם הוא דר במקום שאין התורה חביבה ובשעת המכנסין וכו' פזר דברים בד' רוחות העולם, ולא ימלט שימצאו מקומות שדברי תורה חביבין עליהם ויעשו פרי תבואה וכו' ויתקיים על ידו כי לא תשכח מפי זרעו", עכ"ל. ועיין פלא יועץ ערך הכתיבה וז"ל: "ע"י הכתיבה מתגלה הדבר, והרי הוא כאילו דורשו בתוך רבבות אלפי ישראל. וכ"כ בערוך השולחן או"ח סי' מז ס"י שעיקר קיום התורה הוא ע"י הכתיבה והוי כמלמד תורה לרבים ואלמלא כתיבה כבר נשתכח התורה מיישראל", עכ"ל.

ובשו"ת בשמים ראש סי' כ (דאיפליגו ביה אחרונים אם מקורו מהור, דרע"א כתב בשו"ת שלו שהוא מרבנו

הרא"ש, והשדי חמד העתיק כמה אחרונים שהחזיקו ממנו. ומאידך תחת"ס קוראו כזבי הראש, ורבינו האבני נזר כתב דמותר לשורפו ביוכ"פ שחל להיות בשבת) כתב וז"ל: "מי שעוסק בענין אחד והוציא לאור דין חדש מסופק שעדיין אינו נמצא חתוך, אין לך לימוד תורה לרבים גדול מזה, דהוא לומד תורה לכל ישראל וכו'", ומוסיף שם דבר פלא "והשתא לדידן אלו שכותבים ספרים, כל ת"ח גדול בדורו שהגיע למדה זאת שכותב חידושים ותשובות שאלות והוראה ולימוד חוקים ומשפטים, הרי זה אינו מפסיק לא לק"ש ולא לתפלה ולא לתפלין, ועדיף טובא מכותבי תפלין ומזוזות בלי ספק (פוכה כו.)", עכ"ל. (פי' דבסוכה כו. אר"ח בר עקביא כותבי סת"ם הן ותגריהן ותגרי תגריהן וכל העוסקים במלאכת שמים פטורים מק"ש ותפלין ומכל מצות האמורות בתורה. ונפסק באו"ח סי' לה, ח ע"ש). ואף שלא הובא חידוש זה בשום פוסק להלכה, ופשוט שלא לנהוג כן למעשה (ובפרט שיש מחלוקת אחרונים אם יכולים לסמוך על ספר זה וכנ"ל). מ"מ חזינן מהכא מעלת וחביבות מי שכותב חידושי תורה לפי כמה אחרונים. (ויש לציין מאי דאי' בהנהגות הח"ח דכשכתב ספרו משנה ברורה לפעמים ביטל תפלה בצבור, ואולי היתרו היה מסיבה זו, אבל כבר הארכנו במק"א בענין תפלה בצבור דיתכן דאינו חיוב גמור ונחלקו בזה הפוסקים, ועי' לקמן מה שהארכנו בזה על דף כג ע"ב).

וידוע שכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצ"ל היה מעודד כל צורבא מרבנן

להעלות את חידושיו על מכבש הדפוס ואמר שלא לדקדק עד שיהיה בתכלית השלימות, דא"כ לא ידפיסו אף פעם, ויש בהוצאת ספרים חיזוק גדול ללומדי תורה.

ושמחתי בהראות לי ספר פניני רבנו הקהלות יעקב ח"ב עמ' יא שמביא המחבר הגרמ"מ שולזינגער שליט"א מזה ששמע מהגאון הסמייפעלער זצוק"ל: הנה באמת הלא הרמב"ם באגרותיו כתב "מה שיחוק האדם וכו' שיחזירנה אלף פעמים כו'", וכמעט שיש בזה נעילת דלת בפני מחברי ספרים מלהדפיס ספרים, כי מי זה חוזר אלף פעמים, אלא שבהקדמת אחד החלקים של ה"אבי עזרי" מבאר הרב שך את ההיתר בזה, עכ"ל. וז"ל הקדמת האבי עזרי נזיקין, והנה לב יודע מרת נפשו, ומי זה אשר יאמר יגעתי ככל הצורך ומצאתי, ובפרט להפיץ דבריו ברכים להעלותם על ספר, וכבר כתב הרמב"ם במאמר קידוש השם וכו' שיחזירנה אלף פעמים וכו' (עיין לשונו הזהב בתחלת הקדמתינו). והיה מן הראוי שלא לגשת אל המלאכה, ולשום יד בפה, אכן רוח היא באנוש, ואין בכחנו לחזור אלף פעמים, ואם באנו לדקדק כל כך אין אנו מספיקים, ובימינו עת לעשות לה' היא, כי רבה העזובה, ובשעת המכנסין פזר, ופרש"י בברכות סג. "פזר אתה לשנות לתלמידים", וע"ז נאמר עת לעשות לה' הפרו תורתך עכ"ל.

והנני בזה לקיים מש"כ בשו"ת נפש חיה יו"ד סס"י ע"ה דמי שזוכה להדפיס ספר, כיון שיש בו דין או חידוש אחד

אמיתי או לכה"פ הגהות שונות בספרים אחרים אמיתיים שנדפסו כבר, ממיילא מקיים בזה המ"ע דועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל וכו'. דש"י הרא"ש בהלכות קמנות הל' ס"ת דבזמננו עיקר קיום מצוה זו הוא ע"י שכותבים ספרים שלומדים בהם או שקונים אותם. והק' ע"ז הנפש חיה דלכאורה כשאדם קונה ספר מושלם אינו מקיים בזה המצוה, דגם בס"ת גופא אם קונה בשוק ס"ת מוגה אי' במנחות ל. דאין מקיים המצוה כתיקונה. אמנם אי' שם בגמ' דאם יגיה בס"ת אפי' אות אחת הוי כאילו כתבו כולה וכאילו קבלה מהר סיני, ומיילא כתב הנפש חיה דגם כוונת הרא"ש והפרישה דמקיים מ"ע דועתה כתבו בספרים שלומדים בהם, היינו דוקא כשמגיהם או מחדש בהם עוד חידושים. עכ"ד. (וידוע דנחלקו בזה הפוסקים, דש"י הרמ"א יו"ד סי' ער, א דהקונה אין יוצא כלל וכמש"כ בדרכי משה. וכ"ה שי' המרדכי והתוס' על הגמ' במנחות ל. וכ"כ הר"מ בפ"ז מה' ס"ת ה"א, לפי הבנת שו"ת בה"ל סי' ו והמנחת חינוך מצות כתיבת ס"ת ובשו"ת רע"א הנדמ"ח מכת"י סי' עג, אבל ידוע דש"י הגר"א והרבה פוסקים דיוצא בקניה בלבד, אולם אינו מצוה מן המובחר. וכדמשמע מרש"י שם במנחות, ורי"ו, וכ"מ מהר"מ בסה"מ עשה יח, וסותר עצמו למש"כ בחבורו כמבואר בבה"ל הנ"ל ובאמרי בינה סי' יא. ומובא בספרים בשם הגר"א דהתבטא על הגמ' במנחות הנ"ל דהקונה ס"ת ה"ז בחוטף מצוה מן השוק "ויאז כאפט מען אזעלכע מצוות", (פי' הלאוי והיה ביכולתי לחטוף כאלו מצוות). והיינו

דפירש דאין כוונת הגמ' להמעיט בערכו של הקונה ס"ת, אלא אדרבה שכדאי להודרו ולחטוף מצוה כזו. דגם בכה"ג מקיים המ"ע דכתבו לכם אף דפשוט דאינו מן המובחר.

והשי"ת יעזור שיתקיים בנו מוש"כ
החכמת שלמה (לגאון הגאונים מהר"ש קלוגער זצ"ל) עה"פ בקהלת (יב"ב) עשות ספרים הרבה אין קץ. דיש לעשות לכתוב הרבה ספרים כיון שעדיין אין קץ דהיינו שהגואל לא בא, וע"י כתיבת ספרים מביא הגאולה, ולכן צריך לכתוב ספרים כדי לזרז תיכף מיד ולאלתר ביאת גואל צדק בב"א.

וז"ל הקדמת הספר תפלה למושה (להנה"ק ר' הלל משה מעשל געלבשטיין זצ"ל):
זה לשון מורי ורבי איש האלקים בוצינא קדישא רב רבנן גאון הגאונים שר התורה בנגלה ונסתר וכו' אדמו"ר הגדול ר' יצחק מאיר מעיר ווארשא בספרו חידושי הרי"ם בריש כתובות (שאמר נכדו שכתב זאת בהיותו בן י"ז שנה) זה לשונו (מה שנכתב בסוגריים הוא הוספת הר"ר מעשל זצ"ל):
אלה הדברים שהנני חבוית"ש ברחמי המרובים לחדש בתורתו הקדושה, ואני תפלה לאל חיי שיזכני לעסוק בתורתו לשמו הקדוש והטהור, ויהיה לרצון ולנחת לפניו יתעלה. (עי' בשער רוח"ק עה"פ דברי חכמים בנחת נשמעים) ולהיות מעבדיו האמיתיים ההולכים לפניו בתום וביושר (כמו שיתבאר בס"ד על פסוק אודך ביושר לבב בלמדי משפטי צדקך כי עיקר הכוונה בעסק התורה לשמוה רמוז בתיבת ביושר וכדברי הארז"ל בכוונת יתגדל ויתקדש ש"מיה ר' בא שהוא ר"ת יושר, ויושר הוא בגי'

ו' פעמים שם אלהים, שג' אלהים הוא סוד חב"ד קטנות דאבא ועוד ג' אלהים סוד חב"ד קטנות דאימא שהם סוד הדינים להמתיקן ברחמים בסוד יושר שהוא סוד ושאלה אשה משכנתה סוד גאולת מצרים, דשאלה הוא בגי' ג"פ יב"ק דהוא הוי"ה אלהים דהוא המתקת הדינים ע"י הרחמים, וזה עיקר עסק התורה ומצות לשמה באמת ברעותא דלבא למען יתגדל ויתקדש שמוה רבא).

ולא כערב רב הנזכר בזהר בראשית דף כ"ה דכל טובא דעבדין לגרמייהו וכו' נעשה לנו שם ר"ל ע"ש. ובכוונה זו נמתקים הדינים בסוד ג"פ יב"ק וז"ס בגי' מקומות הכהנים שומרים בבחמ"ק, ולשי' הסמ"ג ג' עדות כהנים שומרים למעלה בסוד ג' שמות הוי"ה ב"ה שורש הכהנים הח"נ מימין, ועוד ג' עדות לזים שומרים למטה בסוד ג' שמות אלהים שורש הלזים בגי' משמאל, וז"ס ג"פ יב"ק. וכ"ז בסוד דברי הרע"מ פ' משפטים דף קטז. כותל מערבי וכו' כגוונא דא הקב"ה בחשבון יב"ק ומאן דהוא בקי"ע ע"ש ועובדים אותו בכל לבבם ונפשם ומאדם ובכלות הנפש אליו ית"ש (להיות דבוקים לבנין בהמ"ק סוד בכלות הנפש בגי' ה' פעמים אלהים סוד ת"ל דכותל) ככתוב צמאה לך נפשי ולקיים מה שנאמר את ה' אלהיך תירא אותו תעבד ובו תדבק. כ"ד הקטן יצחק מאיר בהרב מורי יצ"ו לפרט ובו תדבקון לפ"ק. עכ"ל.

וכשמתבוננים בלשונות האלו של גדולי ישראל בוישה וכלימה תאחינו עד כמה רחוקים אנו אפילו ממקצת כונת לימוד התורה לשמה

באמת, ואין לנו אלא לזעוק אל המלך
ולהתחנן לו שיהיה נחשב לימודינו לפניו
כאילו היה לשמה על אף ריחוקינו
מבחינה זו. ותעלה תורתנו לנחת רוח

לפניו, ונזכה כולנו יחד לזכות לראות
בהתגלות היחוד האמיתי בין קוב"ה
ושכינתיה בבנין בית קדשנו ותפארתינו
בב"א.

